

12.7.2019
EOAK 2982/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

TAMPEREEN PÄÄPOLIISIASEMAN SÄILYTYSTILAT
Tarkastuspöytäkirja

Ennalta ilmoittamaton tarkastus 27.5.2019

Osallistujat EOAK:sta

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki
Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

Osallistujat tarkastuskohteesta

Vartija ---
Vartija ---

1 YLEISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamana kansallisena valvontaelimenä. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture). Myös eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan oikeusasiamiehen tulee toimittaa tarkastuksia erityisesti vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen määräsi tehtäväksi ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen Tampereen poliisivankilaan. Tarkastus suoritettiin maanantaina 27.5.2019 klo 16.30-18.30.

Tampereen poliisivankila tarkastettiin edellisen kerran eduskunnan oikeusasiamiehen määräyksestä 4.9.2018 (EOAK/4394/2018). Sisä-Suomen poliisilaitoksen oikeusyksikkö on tarkastanut säilytystilat

22.9.2017. Seuraava oikeusyksikön tarkastus on ilmoitettu olevan 5.9.2019.

Tarkastusaikana säilytettävänä oli kaksi pidätettyä ja kolme poliisilaki-perusteisesti säilöönottettua henkilöä. A:n mukaan ulkomaalaislain nojalla säilytettäviä ei ole viikoittain ja he ovat lähtökohtaisesti enintään yön yli.

Vuoden alusta lukien tutkintavankeuslaki muuttui siten, että tutkintavankia voi pääsääntöisesti säilyttää poliisin säilytystilassa enintään seitsemän vuorokautta. A:n muistin mukaan yhdessä tapauksessa tutkintavanki oli ollut poliisivankilassa yli viikon (mutta alle kuukauden) tänä vuonna.

Tampereen pääpoliisiaseman poliisivankilassa viime vuoden aikana alkanut remontti on valmistunut kuluvan vuoden alussa. Remontti kohdistui rikosperusteisesti vapautensa menettäneiden säilytystiloihin. Remontoidut tilat on otettu käyttöön tammikuussa 2019.

Poliisin säilytystilojen vieressä, ”oven takana”, on Tampereen kaupungin ylläpitämä selviämisasema. Selviämisasema on ollut paikassa muutaman vuoden ja vähentänyt poliisin säilytettävien määrää 1.000–1.500 vuodessa.

Sisä-Suomen poliisilaitokselle varattiin mahdollisuus esittää kommenttinsa ja näkemyksensä pöytäkirjaluonnoksen salassa pidettävistä kohdista ennen sen julkaisemista. Poliisilaitoksen esittämät kommentit on otettu huomioon tässä lopullisessa pöytäkirjassa. Julkaistavassa pöytäkirjassa tullaan salassa pidettävät kohdat peittämään.

2 TARKASTUSHAVAINTOJA

2.1 Henkilöstö ja koulutus

Säilytystilan päällystöesimiehenä toimii rikoskomisario ---. ---Poliisimiehet on nimenomaisesti palkattu poliisivankilaan. Valvontahenkilökunnasta seitsemän on naisia. Tavoitteena on, että jokaisessa työvuorossa on vähintään yksi nainen.

Ylivartijat ja vartijat käyvät poliisihallinnon vartijakoulutuksen. Kaksi vartijaa, jotka ovat aloittaneet työt 1.1.2019, eivät ole suorittaneet poliisihallinnon vartijakoulutusta. Seuraava vartijakoulutus järjestetään Poliisiammattikorkeakoulussa 11.11.2019 - 22.11.2019 (lähiopetusjakso).

Valvontahenkilökunta osallistuu työpaikkakoulutukseen n. kaksi kertaa vuodessa. Työpaikkakoulutus on koskenut voimankäyttöä, lääkevalmisteisiin liittyvää ns. love-koulutusta, etälamauttimen käyttöä sekä ensiapua. Kaikilla on ensiapukoulutus.

Valvontahenkilökunnan kielitaidoksi mainittiin suomi ja englanti. Muihin kieliin saadaan tarvittaessa tukea poliisilaitokselta. Viikoittain joudutaan myös turvautumaan puhelintulkkaukseen ulkomaalaisten vapautensa menettäneiden kanssa.

2.2 Tilat ja niiden kunto

Poliisivankilassa on 36 säilytyshuonetta pakkokeinolain nojalla vapautensa menettäneille, joista yksi on ns. matkaselli ja yksi säilytyshuone (ei vesipistettä) on tarkoitettu tuomioistuimeen tuotaville. Kolme säilytyshuonetta on muista syistä (esim. varastotilana) poissa käytöstä. Käytössä rikosperusteisesti vapautensa menettäneille on näin ollen 33 säilytyshuonetta.

Päihtyneiden ja muiden poliisilain perusteella säilytettävien henkilöiden säilytykseen on 31 säilytyshuonetta ja poliisivankilassa on yksi ns. kalterisumppu. Valvomon vieressä oli erillinen, umpinainen lukittu "odotushuone", jossa ei ollut hälytyslaitetta. A:n --- mukaan siinä ollaan 10-15 minuuttia.

Kaikki tarkastetut säilytyshuoneet olivat erittäin siistejä ja hyväkuntoisia. Myös ilmanvaihto vaikutti toimivan hyvin.

Rikosperusteisesti vapautensa menettäneiden säilytyshuoneissa (kuva 1) oli kiinteästi asennetut tuoli, pöytä ja sänky. Lisäksi säilytyshuoneissa oli WC-istuin, lavaaari sekä sellipuhelin. Sähköpistokkeita ei ollut. Säilytyshuoneisiin tuli luonnonvaloa.

Kuva 1: Rikosperusteisesti vapautensa menettäneen säilytyshuone.

Rikosperusteisesti säilytettävien henkilöiden säilytyshuoneiden sellipuhelinjärjestelmässä oli painike, josta sai yhteyden valvomoon. Sellikutsum pysyi kuittaamaan valvomosta tai sellin ulkopuolelta.

Poliisilakiperusteisesti säilöön otettujen säilytyshuoneissa oli niin ikään kutsupainike, jonka sai kuitattua sellin ulkopuolelta.

Poliisivankilassa on kuusi paristokäyttöistä radiota, joita tarjotaan vapautensa menettäneille. Lisäksi myös omiin radioihin tms. oli mahdollisuus, mutta niiden tuli olla tarkastussinetöityjä eli ”plommattuja”. Laitteen tarkastuttaminen sähköliikkeessä maksoi 30 euroa. Toisaalta tarkastusta ei tarvinnut tehdä toistamiseen vankilaan siirryttäessä. TV-sellejä ei ollut (ei sähköpistokkeita).

Tapaamishuoneita on kolme kappaletta, joista kaksi on varattu avustajien tapaamiseen ja yksi omaisten ja muiden henkilöiden tapaamiseen. Tapaamistiloissa oli rei’itetty muoviplexi tapaajan ja tavattavan välillä. Lisäksi avustajan tapaamistiloissa pleksiin oli leikattu lovi, jonka kautta avustaja ja avustettava saattoivat käsitellä asiakirjoja. Tapaaminen oli mahdollista järjestää myös niin, että tiloja yhdistävä ovi pidettiin avoinna.

Ulkoilutiloja oli kaksi ja kooltaan ne molemmat olivat n. 10 neliömetrin kokoista (kuva 2). Ulkoilutilat olivat siistit. Seinien yläosasta sekä kalteroidusta katosta tilaan tuli luonnonvaloa.

Kuva 2: Ulkoilutila.

Kuva 3: Näkymä päihtyneiden säilöönottotilojen sisäänkäynniltä.

2.3 Vapautensa menettäneelle tehtävät ilmoitukset ja kirjaukset

Viimeistään vartija kysyy kiinniotetulta lääkityksestä ja vammoista. Usein jo kiinniottanut poliisipartio on tiedustellut asiaa. Poliisimies kirjaa yleensä säilöönottopöytäkirjan (KIP) sekä omaisuusluettelon, jonka vartija tarkistaa.

Tulotarkastuksen yhteydessä tiedustellaan lääkityksestä ja vapautensa menettänyt useimmiten allekirjoittaa myös suostumuslomakkeen tietojensa antamiselle selviämisasemalle, josta terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta toimitetaan hänelle mahdollisesti määrätty lääkkeet dosetissa.

Säilytystilan järjestyssääntö, ilmoitus oikeuksista ja velvollisuuksista sekä päiväohjelma on saatavilla ja tiedoksianto näistä kirjataan säilöönottopöytäkirjaan. Tarpeen mukaan nämä asiakirjat voidaan tulostaa eri kielillä ja tarpeen vaatiessa soitetaan tulkkipalveluun. Lisäksi vapautensa menettäneelle kerrotaan säilytyshuoneen toiminnoista (wc, vesipiste, hälyttäminen).

Vapautensa menettäneen päivittäiset ulkoilut ja suihkut kirjataan vartiokertomukseen, ”Päivän peiliin”. Kysymyksessä on joka aamu tulostettava raportti poliisivankilassa vapautensa menettäneistä henkilöistä. Asiakirjaan merkitään vuorokauden ajalta ulkoilut ja suihkut ja mahdolliset muuta tapahtumat. Tällaista vartiokertomusta kerrottiin säilytettävän noin vuoden ajan, mutta sitä tulostetta, johon on käsin merkitty ulkoilut ja suihkut, ei säilytetä.

Poliisilain perusteella kiinniotettujen vapauttamisesta päättää vartija mutta kiinni ottanut poliisipartio on saattanut antaa ohjeita asiasta.

2.4 Terveysthuolto

Säilytystilassa ei käy lääkäreitä tai terveydenhoitajaa eikä sille ole juurikaan tarvetta, koska vieressä olevalta selviämisasemalta saa apua terveydenhoitoon liittyvissä asioissa ympäri vuorokauden. Selviämisasemalla on ympäri vuorokauden kaksi sairaanhoitajaa sekä päivisin lääkäri paikalla. Mikäli asia ei selviämisaseman henkilökunnan toimesta ratkea, kutsutaan sairaankuljetus.

Tampereen pääpoliisiaseman päihtyneiden säilytystilan vieressä toimii Tampereen kaupungin selviämishoitoasema. Selviämishoitoasema huolehtii poliisivankilassa ja päihtyneiden säilytystilassa olevien vapautensa menettäneiden terveydenhuollosta. Myös kaikki vapautensa menettäneille heidän säilytyksensä olon aikana jaettavat lääkkeet tulevat selviämishoitoaseman kautta. Selviämishoitoasemalla on yöstä päivää kaksi sairaanhoitajaa ja arkipäivisin selviämishoitoasemalla on paikalla lääkäri. Muuna aikana selviämishoitoaseman sairaanhoitajat ovat vapautensa menettäneiden asioista yhteydessä Tampereen yliopistollisen sairaalan Ensiapu Acutan lääkäreihin.

Vapautensa menettäneiden terveydenhuoltoon liittyen heiltä tiedustellaan suostumusta potilastietojen luovuttamiseen selviämishoitoaseman käyttöön. Vapautensa menettäneiden lääkehoito kirjataan selviämishoitoaseman henkilökunnan toimesta Pegasos-potilastietojärjestelmään. Lääkkeet jakaa vartija doseteista, jotka ovat lukittavassa lääkekärryssä. Lääkkeidenjakamiseen on saatu työpaikkakoulutusta (Poliisihallituksen verkkokoulutus). Myös lääkkeiden kylmäsäilytykseen oli varattu erillinen tila.

Selviämishoitoaseman sairaanhoitajilta saadaan tarvittaessa apua vapautensa menettäneiden elvyttämisessä. Selviämishoitoaseman defibrillaattorin lisäksi toinen laite sijaitsee poliisiaseman lupa-aulassa. Poliisivankilan tiloissa on verenpainemittari ja verensokerimittari ja adrenaliinikynä.

Poliisin säilytystilassa on em. kärryssä säilytettävissä doseteissa olevien lääkkeiden lisäksi reseptivapaita särky- ym. lääkkeitä, joita annetaan tarpeen mukaan. Nämäkin on saatu selviämisaseman puolelta. Näiden lääkkeiden jako kirjataan poliisivankilassa.

Mahdollisuudesta omakustanteiseen lääkärinhoitoon ei säilytettäville erikseen mainita.

2.5 Ruoka- ja muu perushuolto

Ruoka toimitetaan poliisilaitoksen henkilöstöravintolasta (Amica Sorina) arkisin ja viikonloppuisin.

Vapautensa menettäneille tarjotaan joka päivä aamiainen (ns. aamiaispussi) klo 8, lounas (keitto) klo 12, päivällinen (lämmin ruoka) klo 17 sekä iltapala klo 20. Myös erityisruokavaliot huomioidaan.

Henkilöstöravintola toimittaa myös poliisivankilaan eväspusseja, joita voidaan antaa tarpeen mukaan esimerkiksi yöllä saapuville vapautensa menettäneille. Eväspusseista ilmenee niiden valmistusajan kohta.

Jaettavan ravinnon lisäksi säilytettävillä on mahdollisuus tilata elintarvikkeita ym. omalla kustannuksellaan. Poliisivankilassa kulkee päivittäin kanttiinikärry, jossa maksuvälineinä kelpaavat käteinen raha sekä yleisimmät maksukortit.

Ulkopuolisilta kuten esimerkiksi tapaaajilta ei oteta mitään elintarvikkeita, tupakkaa tms. vastaan vapautensa menettäneelle toimitettavaksi.

Liinavaatteet vaihdetaan normaalisti viikon välein (lauantaisin) tai kun säilytettävä poistuu.

Suihkussa peseytymiseen on lähtökohtaisesti päivittäinen mahdollisuus.

Tupakointi on mahdollista ulkoilun yhteydessä ja asukasmäärän salliessa myös useammin kuin kerran päivässä. Tutkijat pyrkivät ensisijaisesti hoitamaan rikosperusteisesti vapautensa menettäneen tupakoinnissa käyttämisen. Kaikissa säilytyshuoneissa on tupakointi kielletty.

2.6 Yhteydenpito, tapaamiset ja vapautensa menettäneen asioiden hoitaminen

Tapaamiset järjestää yleensä vartijahenkilökunta, mutta myös tutkijat hoitavat niitä. Omaistapaamiset ovat mahdollisia torstaisin (16-18) ja sunnuntaisin (11-13). Omaistapaamiset ovat nykyisin harvinaisia, kun säilytysajat ovat lyhentyneet. Avustajatapaamiset onnistuvat ennakkoon ilmoittamatta päivittäin.

Tapaamistiloissa ei ole kameravalvontaa.

Puheluihin käytetään Bluetooth-kuuloketta, jolloin vapautensa menettänyt voi puhua säilytyshuoneessaan vartijan kuulematta keskustelua. Yleensä puhelimenkäyttöön varmistetaan lupa tutkinnasta.

Välttämättömien asioiden hoitaminen kuten pankkikäynnit hoidetaan saatettuna työtilanteen mahdollistaessa. Niihin tarvitaan asian tutkijan lupa. Pankkikäynnit ovat vähentyneet, koska vapautensa menettäneillä on yleensä pankkikortit, joilla henkilöstöravintolasta tehtävien ostosten tekeminen onnistuu.

2.7 Valvonta

Päihtyneitä valvotaan säilytyshuoneissa olevilla kameroilla, jossa on äänilyhteys. Lisäksi käydään katsomassa ovelta tunnin välein.

Pakkokeinolain nojalla säilytettävien puolella on kaksi kameravalvottua säilytyshuonetta. Muutoin säilytyshuoneita ei valvota kameralla, vaan valvonta suoritetaan ruokailujen ym. asioiden yhteydessä.

---. Kameratallenteiden säilytysaika ei ollut tarkastusajankohtana valvontahenkilökunnan tiedossa. Edellisen tarkastuksen yhteydessä tallenteiden säilytysajaksi mainittiin yksi kuukausi. Kameravalvonnan kerrottiin toimivan ongelmitta.

Säilytyshuoneiden kameranäkymä (kuva 2) on estetty teknisesti WC-istuimen kohdalta (tarralappu/maalattu täplä).

Kuva 2: Valvontakameran näkymää rajaava maalattu täplä.

Palohälyttimet ovat uudet ja sellikohtaiset. Hälytykset ohjautuvat hätäkeskukseen ja valvomoon. Lisäksi kaikissa tiloissa on Sprinkleri-vesisammutuslaitteisto.

Viimeisin palotarkastus oli tehty tilojen käyttöönoton yhteydessä tammikuussa 2019.

2.8 Voimakeinot ---

2.9 Oikeusturvakeinot

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 17 luvuissa tarkoitettuja päätöksiä varten on olemassa lomakkeet. Päätöksiä ei ole kuitenkaan tehty eikä muutoksenhakuohjauksiin ole ollut tarvetta.

Käytyjen keskustelujen perusteella valvontahenkilöstölle ei kuitenkaan vaikuttanut olevan selvää, kuinka esimerkiksi omaisuuden haltuun antamista koskevassa päätöksenteossa tulisi menetellä. Ongelmana näytti olevan jo se, että kirjallista päätöstä edellyttävät tilanteet tunnistettaisiin.

Poliisilaitos ilmoitti tarkastuksen jälkeen, että tehdyt päätökset ovat olleet lähinnä kielteisiä päätöksiä poistumislupaan erittäin tärkeästä syystä (laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 7 luku 8 §). Omaisuuden hallussapidosta ei ole viime aikoina tehty kielteisiä päätöksiä. Vapautensa menettäneet eivät ole vaatineet haltuunsa esineitä, joiden hallussapito on laissa kielletty tai joista voisi aiheutua vaaraa ihmisten tai säilytystilan turvallisuudelle tai vapaudenmenetyksen tarkoitukselle (laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 4 luku 1 §). Kirjeen tai postilähetyksen pidättämisestä (laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 6 luku 5 §) ja tapaamiskiellosta (laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 7 luku 5 §) ei käytännössä ole kielteisiä päätöksiä tehty. Osittain tämä johtunee poliisilaitoksen mukaan siitä, että esitutkinnan ollessa kesken kiinni otetun, pidätetyn ja tutkittavangin yhteydenpitoa on tarvittaessa rajoitettu pakkokeinoperusteisesti, eikä rajoituksia säilytysturvallisuuden varmistamiseksi ole erikseen tarvittu.

Poliisivankilojen tiloissa oli näkyvästi esillä listaus vankilan toimintaa valvovista viranomaisista.

2.10 Yksityisyyden toteutumista edistävät ja haittaavat käytännöt

Oikeusasiamiehen kansliassa on valittu vuosille 2018-19 muun muassa tarkastuksilla huomioitavaksi erityisteemaksi oikeus yksityisyyteen.

Yksityisyyden toteutumisesta sen sijaan edisti se, että säilytyshuoneiden kameranäkymä oli estetty teknisesti WC-istuimen kohdalta (ks. tarkemmin kohta 2.7).

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Hän totesi niiden osalta seuraavaa.

Kohta 2.2

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 3 luvun 3 §:n mukaan säilytystilan suljetuissa tiloissa, joissa säilytetään vapautensa menettäneitä, tulee olla hälytyslaite, jolla voidaan välittömästi saada yhteys henkilökuntaan. Lain 9 luvun 1 §:n 2 momentin säilytystilassa on oltava turvallisuuden edellyttämät hälytys- ja muut tekniset turvajärjestelmät. Laissa ei ole poikkeusta lyhytaikaisesti käytettävien tilojen osalta.

Oikeusasiamies totesi, että päihtyneitten säilytystilojen yhteydessä oleva ”odotushuone” ei täytä lain vaatimusta, koska siellä ei ole hälytyslaitetta, jolla voidaan välittömästi saada yhteys henkilökuntaan.

Poliisilaitos ilmoitti tarkastuksen jälkeen, että päihtyneiden säilytystilojen yhteydessä olevaan ”odotushuoneeseen” on laitettu tarkastuksen jälkeen siirrettävä hälytyslaite.

Lisäksi oikeusasiamies totesi, että poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 13 luvun 2 §:n mukaan tutkintavangille on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus seurata televisio- ja radio-ohjelmia ja sanomalehtiä sekä hankkia omalla kustannuksellaan aikakauslehtiä ja kirjallisuutta. Laissa ei ole säännöksiä muiden vapautensa menettäneiden osalta.

Oikeusasiamies totesi, että poliisilaitoksen tulisi selvittää mahdollisuuksia tilata joitakin sanomalehtiä vapautensa menettäneiden käyttöön ja järjestää vapautensa menettäneille mahdollisuus ostaa myös sanomaja aikakauslehtiä. Oikeusasiamies suositteli myös, että mahdollisuus tiedotusvälineiden seurantaan tarjottaisiin mahdollisuuksien mukaan myös muille pakkokeinolain nojalla vapautensa menettäneille kuin tutkintavangeille.

Poliisilaitos ilmoitti tarkastuksen jälkeen, että poliisivankilaan tulee paikallinen sanomalehti Aamulehti. Lehden laittaminen vapautensa menettäneiden saataville tullaan varmistamaan. Lisäksi vapautensa menettäneitä tullaan tiedottamaan mahdollisuudesta ostaa omalla kustannuksella sanoma- ja aikakauslehtiä.

Kohta 2.4

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 5 luvun 6 §:n mukaan vapautensa menettäneellä on oikeus poliisin järjestämän lääkärin luvalla omalla kustannuksellaan saada lääkitystä, tutkimusta ja muuta terveydenhuoltoa säilytystilassa, jollei siitä aiheudu vaaraa vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitukselle. Poliisihallituksen kirjeen 24.11.2017 POL-2017-41566 mukaan tästä oikeudesta tulee kertoa tulovaiheessa kaikille vapautensa menettäneille. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan tämä ilmoitus ei kuulu henkilökunnan rutiineihin.

Poliisilaitos ilmoitti tarkastuksen jälkeen, että tiedottaminen vapautensa menettäneelle, oikeudesta poliisin järjestämän lääkärin luvalla saada omalla kustannuksella lääkitystä, tutkimusta ja muuta terveydenhuoltoa säilytystilassa, jollei siitä aiheudu vaaraa vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitukselle, otetaan esille henkilöstölle järjestettävässä koulutuksessa.

Kohta 2.6

Tarkastuksen perusteella vaikutti siltä, että tutkinta voi olla mukana monissa vapautensa menettäneitä ja hänen olosuhteitaan koskevissa päätöksissä.

Euroopan neuvoston kidutuksenvastainen komitea (CPT) on Suomeen tekemillään tarkastuksilla kiinnittänyt huomiota siihen, että vastuu vapautensa menettäneiden säilyttämisestä ja epäillyn rikoksen tutkinnasta tulisi olla eri tahoilla. CPT on katsonut, että tutkintavastuun ja säilyttämisvastuun sekoittaminen muodostaa riskin väärinkäytöksille. Myös oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on todettu, että tutkintavastuun ja säilyttämisvastuun tulisi olla hallinnollisesti ja tosiasiallisesti eriytettyjä. Jos tutkinta ja säilyttäminen ovat ”samoissa käsissä”, on vaara, että säilyttämisolosuhteet ja tutkintavangin kohtelu ovat riippuvaisia tutkinnan etenemisestä ja tutkintavangin suhtautumisesta tutkintaan. Vaikka tällaisesta ei olekaan havaintoja, jo tämän vaaran olemassaolo antaa aiheen arvostelulle.

Laillisuusvalvonnassa on pidetty sinällään mahdollisena, että asianmukaisen koulutuksen saanut poliisimies osallistuu vapautensa menettäneiden valvontaan. Samoin on mahdollista, että tutkinnasta vastaava poliisimies esimerkiksi päättää yhteydenpidon rajoituksista laissa säädettyin tavoin. Oikeusasiamies piti kuitenkin ongelmallisena sitä, että vapautensa menettäneen rikosasiaa tutkiva poliisimies osallistuu vapautensa menettäneen säilyttämistehtäviin tai häntä koskeviin päätöksiin poliisivankilassa. Tarkastuksen yhteydessä ei ole mahdollista tarkemmin varmistua siitä, miten paljon tutkinta tosiasiasa osallistuu vapautensa menettäneen olosuhteista koskevaan päätöksentekoon. Joka tapauksessa poliisilaitoksen tulisi kiinnittää huomiota siihen, että rikosasian tutkinta ja vapautensa menettäneen säilyttämiseen liittyvät tehtävät selkeästi erotetaan toisistaan.

Poliisilaitos ilmoitti, että vapautensa menettäneen rikosasiaa tutkiva poliisimies ei osallistu vapautensa menettäneen säilyttämistehtäviin tai häntä koskeviin päätöksiin poliisivankilassa.

Kohta 2.9

Poliisivankilan henkilökunnan tulee hallita lainsäädännön edellyttämät päätöksenteko- ja muutoksenhakumenettelyt. Oikeusasiamies painotti, että vapautensa menettäneelle annettavalla oikaisuvaatimuslomakkeella ei ole merkitystä, jos kirjallisia päätöksiä ei tosiasiasa tehdä. Oikeusasiamies kiinnitti poliisilaitoksen huomiota siihen, että poliisivankilan henkilökunnan tulisi hallita lainsäädännön edellyttämät päätöksenteko- ja muutoksenhakumenettelyt. Virkamiehellä on velvollisuus tuntea tilanteet, joissa kirjallinen päätös tulee tehdä. Poliisilaitoksen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi.

Poliisilaitos ilmoitti tarkastuksen jälkeen, että poliisivankilan henkilökunnan koulutuksessa tullaan ottamaan esille lainsäädännön edellyttämät päätöksenteko- ja muutoksenhakumenettelyt tehtäessä kielteisiä päätöksiä; omaisuuden hallussapidosta, rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä, kirjeen tai postilähetyksen pidättämisestä, tapausmiskiellosta ja poistumisluvasta erittäin tärkeästä syystä.

Ottaen huomioon poliisilaitoksen tekemät toimenpiteet tarkastuksen jälkeen, oikeusasiamies katsoi, ettei tarkastus anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Kristian Holman
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri